नाभसयोगाः

नभसः इमे नाभसाः, नाभसाश्च ते योगाः नाभसयोगाः ।

नाभसयोगे ४ प्रभेदाः सन्ति। १. आकृतियोगाः, २. संख्यायोगाः, ३. आश्रययोगाः, ४. दलयोगौ चेति। तत्र पुनः तेषु चतुर्षु योगेषु अन्तर्भेदाः भवन्ति। यथा – आकृतियोगे – २०, संख्यायोगे – ७, आश्रययोगे – ३, दलयोगे – २ ।

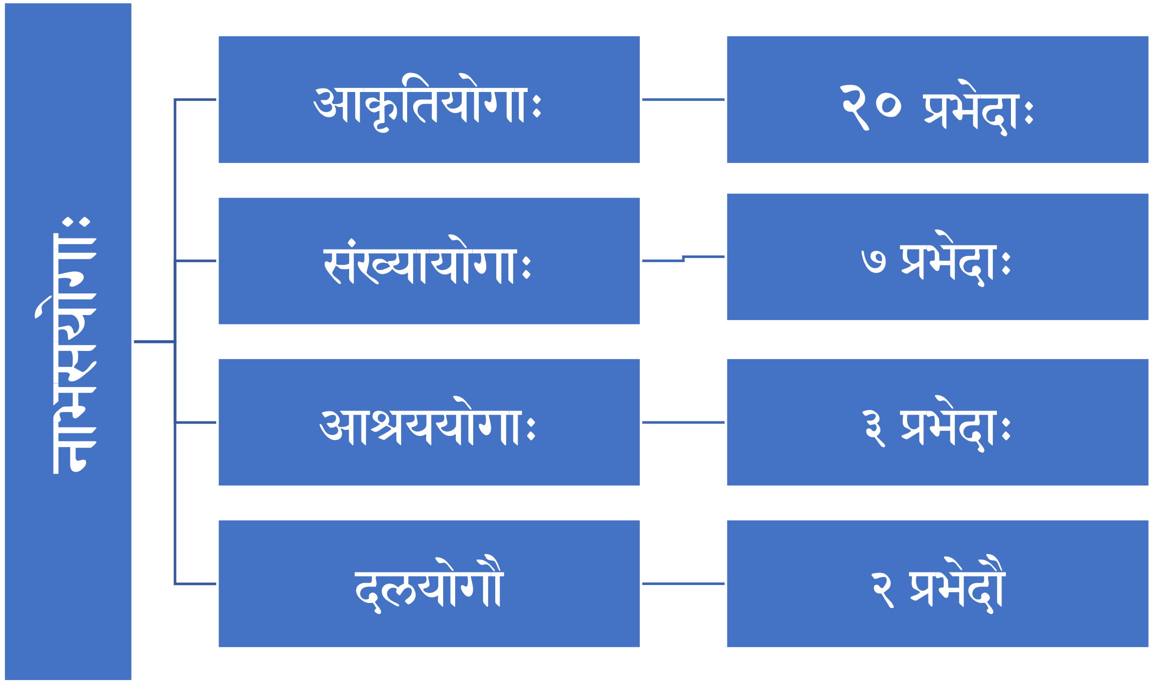

तत्र ''नवदिग्वसवः...... तत्समासः'' ॥ १॥ इत्यस्मिन् श्लोके नाभसयोगानां विकल्पाः प्रतिपादिताः । तत्र नाभसयोगेषु पूर्वोक्तप्रकारेण २०+७+३+२= ३२ भेदाः भवन्ति। एतेषु एव विकल्पाः पूर्वाचार्यैः प्रोक्ताः, तद्यथा – नाभसयोगेषु विकल्पद्वयं (आकृतियोगाः+संख्यायोगाः) यदि स्वीक्रियते तर्हि २०+७=२७ प्रभेदाः भवन्ति। यदि नाभसयोगेषु विकल्पत्रयं (आकृतियोगाः+संख्यायोगाः+आश्रययोगाः) स्वीक्रियते तर्हि २०+७+३=३० प्रभेदाः भवन्ति। यदि पुनः नाभसयोगेषु विकल्पचतुष्टयं (आकृतियोगाः+संख्यायोगाः+आश्रययोगाः+दलयोगौ) स्वीक्रियते तर्हि २०+७+३+२=३२ प्रभेदाः भवन्ति। अमुम् एव अंशं श्लोके संख्याचमत्कृत्या वराहमिहिरः प्रतिपादितवान्। यथा -

नव ९ × ३ (त्रिक) = २७ विकल्पद्वयम्

दिक् १० × ३ (अग्नि) = ३० विकल्पत्रयम्

वसवः ८ × ४ (वेद) = ३२ विकल्पचतुष्टयम्

परन्तु यवनाचार्याः स्वग्रन्थे नाभसयोगाः कथं सम्भवन्ति इति सूक्ष्मरूपेण विमृश्य ६००×३= १८०० एतावत्संख्याकाः प्रभेदाः सम्भवन्ति इति प्रत्यपादयन् । विस्तरशः विभागं कल्पयामः चेत् एतावन्तः प्रभेदाः भवितुं शक्याः, परन्तु लघुग्रन्थे एतावतां प्रभेदानां सङ्ग्रहः कर्तुं न शक्यते इत्यतः अस्मिन् ग्रन्थे प्रधानरूपेण ३२ प्रभेदानाम् एव सङ्ग्रहः वराहमिहिरेण कृतः ।

रज्जुर्मुशलम् ..... पराशरेण ॥२॥ इति द्वितीये श्लोके त्रयः आश्रययोगाः द्वौ दलयोगौ चेति पञ्च नाभसयोगाः प्रोक्ताः वर्तन्ते। यद्यथा -

नाभसयोगाः

आश्रययोगाः

- रज्जुः
- मुशलम्
- नलः

१. रज्जुः - सर्वेऽपि ग्रहाः (रव्यादयः सप्त) चरराशिषु भवेयुः

२. मुशलम् - सर्वेऽपि ग्रहाः (रव्यादयः सप्त) स्थिरराशिषु भवेयुः

३. नलः - सर्वेऽपि ग्रहाः (रव्यादयः सप्त) द्विस्वभावराशिषु भवेयुः

नाभसयोगाः

आश्रययोगाः

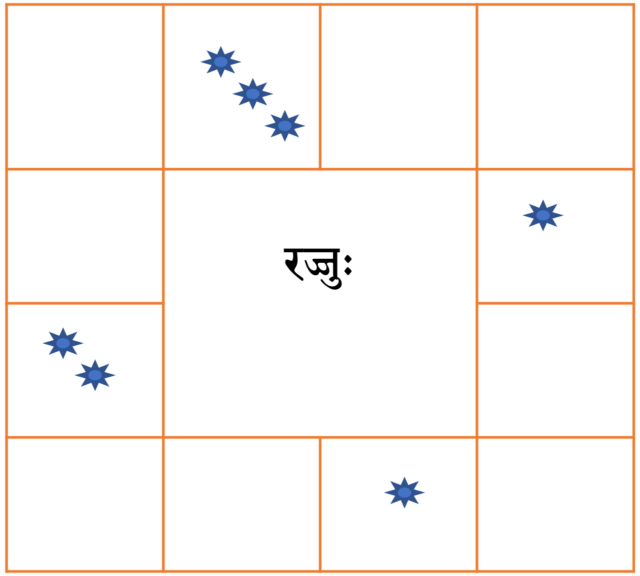

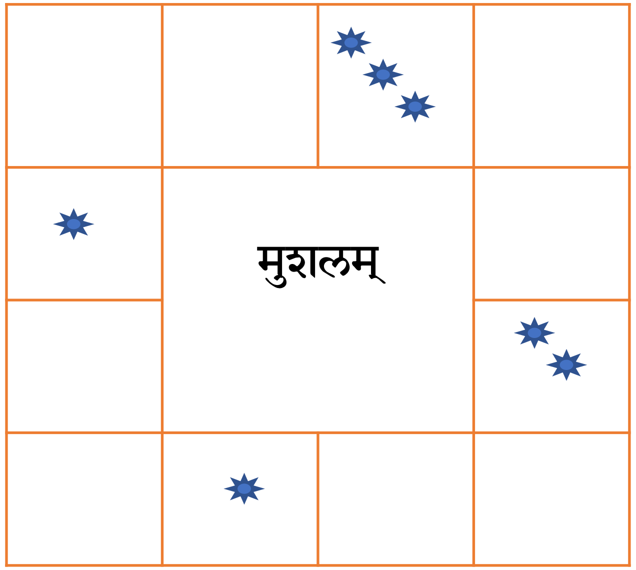

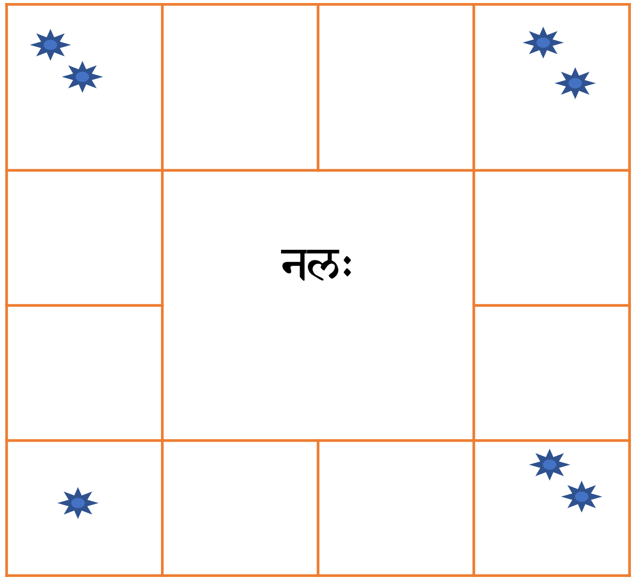

विशेषः – अत्र सर्वे ग्रहाः चरराशौ स्थिरराशौ उभयराशौ वा भवेयुः इत्युक्ते चतुर्षु चरराशिषु, चतुर्षु स्थिरराशिषु, चतुर्षु उभयराशिषु च भवेयुः इति नियमः नास्ति। यथासम्भवं चतुर्षु, त्रिषु द्वयोः एकस्मिन् वा चरादिषु राशिषु सर्वे ग्रहाः भवन्ति चेदपि योगः अवश्यं भवति ।
यथा -

नाभसयोगाः

आश्रययोगाः

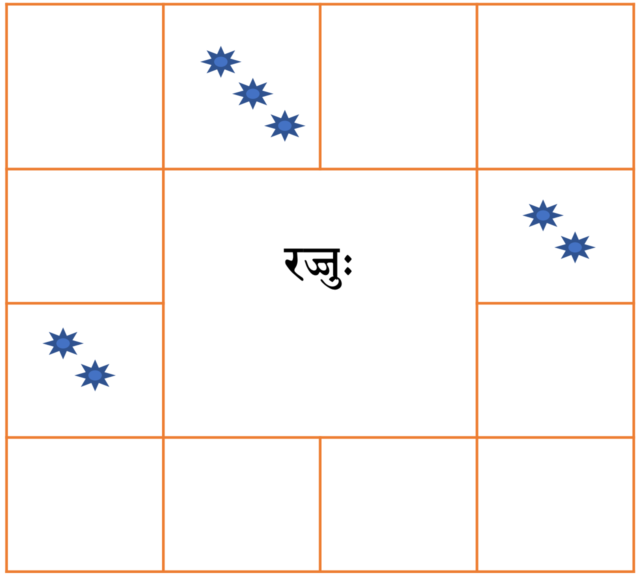

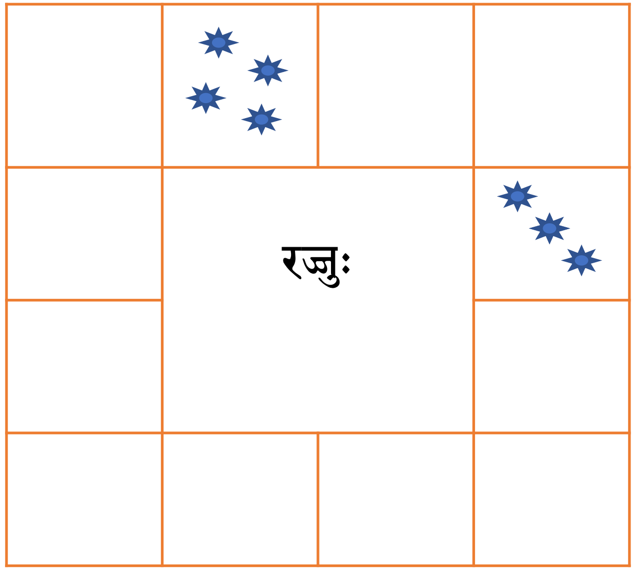

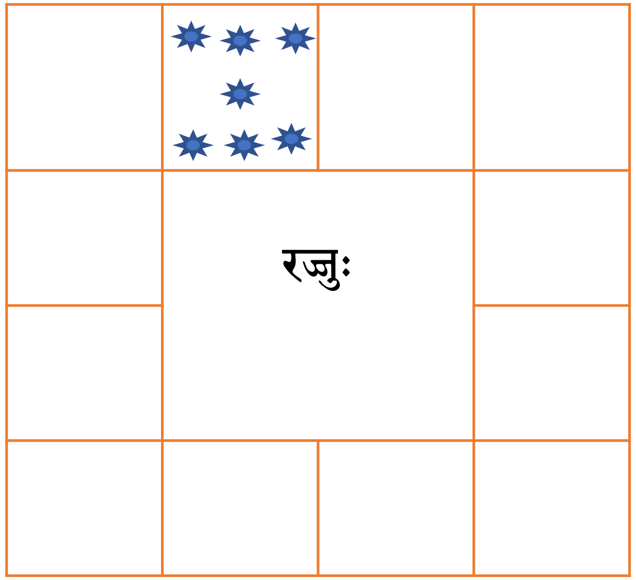

एवमेव अन्येषु अपि योगेषु विभागः कल्पनीयः

नाभसयोगाः

दलयोगः

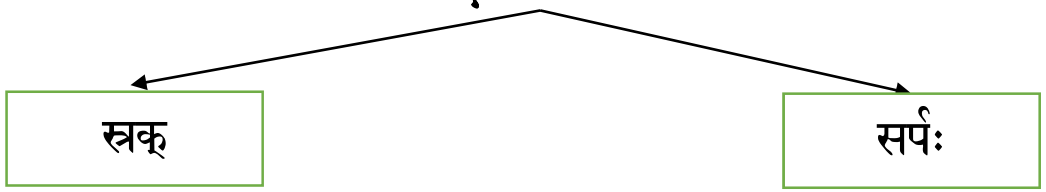

१. स्रक् (माला) - सर्वे शुभग्रहाः केन्द्रभावे भवेयुः

२. सर्पः - सर्वे अशुभग्रहाः केन्द्रभावे भवेयुः

नाभसयोगाः

दलयोगः

अत्रापि पूर्ववत् एकस्मिन्नेव अथवा द्वयोः त्रिषु चतुर्षु वा केन्द्रभावेषु शुभाशुभानां स्थित्या दलयोगयोः सम्भवः वाच्यः

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

१. गदायोगः
२. शकटयोगः
३. विहगयोगः
४. शृङ्गाटकयोगः
५. हलयोगः
६. वज्रयोगः
७. यवयोगः
८. कमलयोगः
९. वापीयोगः
१०. यूपयोगः
११. इषुयोगः
१२. शक्तियोगः
१३. दण्डयोगः
१४. नौकायोगः
१५. कूटयोगः
१६. छत्रयोगः
१७. चापयोगः
१८. अर्धचन्द्रयोगः
१९. समुद्रयोगः
२०. चक्रयोगः

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

आसन्नकेन्द्रभवनद्वयगैर्गदाख्यस्तन्वस्तगेषु शकटं विहगः खबन्ध्वोः।
शृङ्गाटकं नवमपञ्चमलग्नसंस्थैर्लग्नान्यगैर्हलमिति प्रवदन्ति तज्ज्ञाः ॥ ४ ॥

अस्मिन् श्लोके ५ आकृतियोगाः सङ्गृहीताः। तेषां लक्षणं क्रमशः यथा -

१. गदायोगः - (आसन्नकेन्द्रभवनद्वयगैर्गदाख्यः) सर्वे ग्रहाः समीपवर्तिकेन्द्रभावद्वये भवेयुः। केन्द्रभावाः – १-४-७-१० । समीपवर्तिकेन्द्रभावद्वयम् इत्युक्ते समीपवर्तिनोः द्वयोः केन्द्रभावयोः इति। अर्थात् सर्वे ग्रहाः लग्न-चतुर्थयोः, चतुर्थ-सप्तमयोः, सप्तम-दशमयोः, लग्न-दशमयोः वा यथासम्भवं यदि भवन्ति तर्हि गदायोगः स्यात् ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (१) **गदायोगः- ४ भेदाः** यथा -

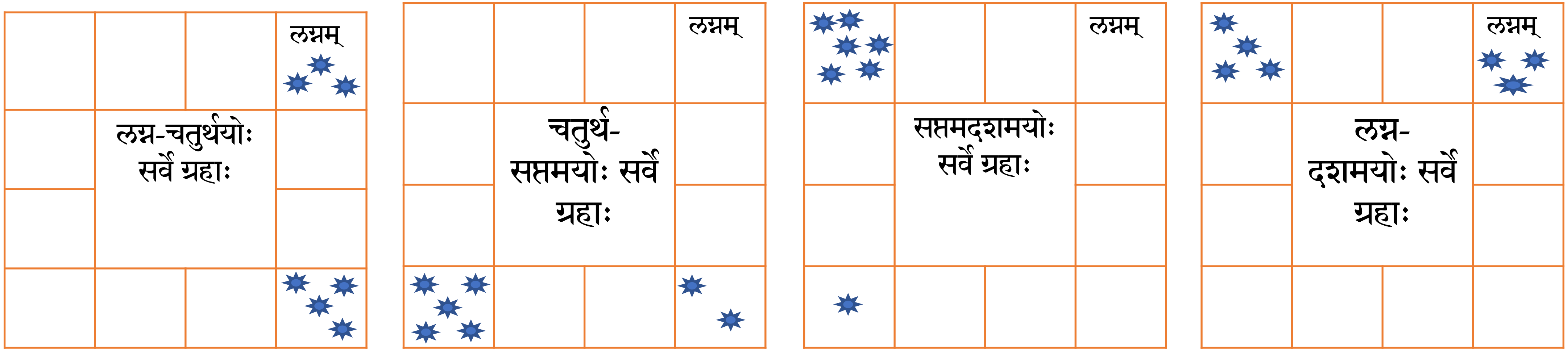

विशेषः – सर्वेषां ग्रहाणां स्थितिः आसन्नकेन्द्रभावयोः मध्ये भवेत् इत्येव नियमः। तयोः द्वयोः केन्द्रभावयोः मध्ये यथासम्भवं ग्रहाणां संख्या भवितुमर्हति । एवं गदायोगः चतुष्प्रकारकः भवति ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (२) शकटयोगः

२. शकटयोगः – (**तन्वस्तगेषु शकटम्**) सर्वे ग्रहाः तन्वस्तयोः = लग्नसप्तमयोः (तनुः=शरीरम्=लग्नभावः, अस्तः=सप्तमभावः) यदि भवन्ति तर्हि शकटयोगः सम्भवति ।

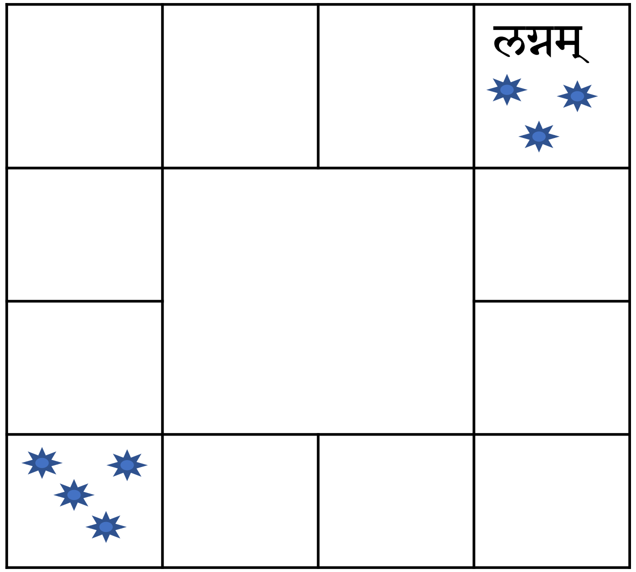

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (३) विहगयोगः=अण्डजयोगः=पक्षियोगः

३. विहगयोगः – (**विहगः खबन्ध्वोः**) सर्वे ग्रहाः खबन्ध्वोः = दशमचतुर्थयोः (खम्=दशमभावः, बन्धुः=चतुर्थभावः) यदि भवन्ति तर्हि विहगयोगः सम्भवति ।

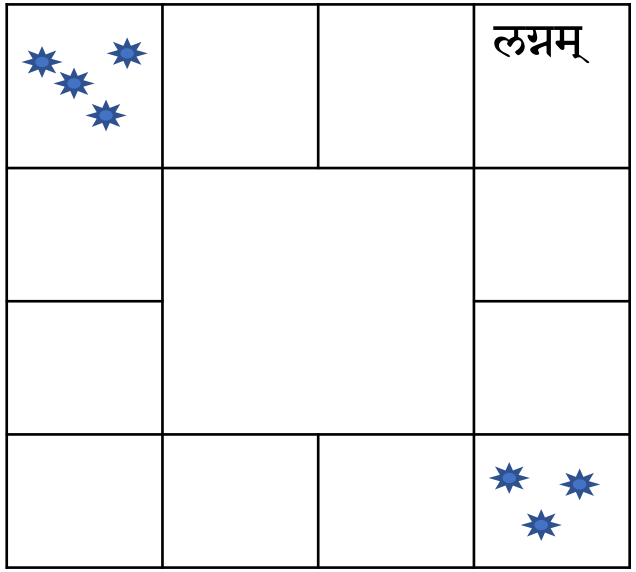

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (४) शृङ्गाटकयोगः

४.शृङ्गाटकयोगः – (**शृङ्गाटकं नवमपञ्चमलग्नसंस्थैः**) सर्वे ग्रहाः लग्न-पञ्चम-नवमभावेषु (१-५-९भावेषु) यदि भवन्ति तर्हि शृङ्गाटकयोगः सम्भवति ।

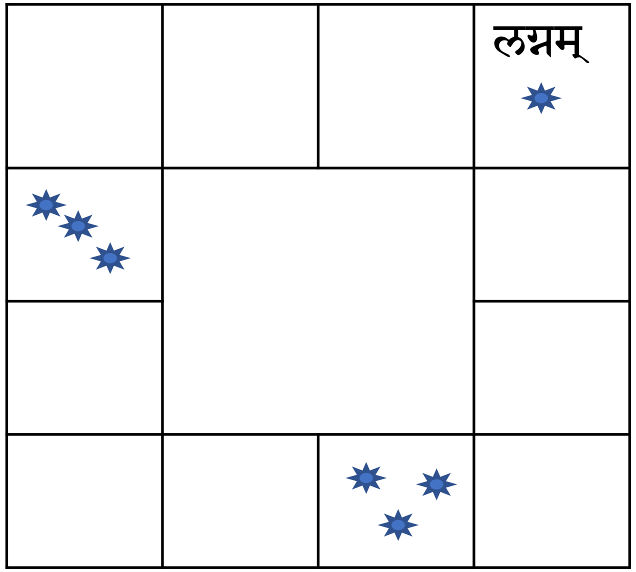

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (५) हलयोगः

५. हलयोगः – (**लग्नान्यगैर्हलमिति**) पूर्वं लग्न-पञ्चम-नवमभावेषु (१-५-९भावेषु) सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति इति लग्नात् त्रिकोणराशिभ्यां शृङ्गाटकयोगः सम्भवति इत्युक्तम् । इदानीं लग्नान्यगैः अर्थात् द्वितीयात् तृतीयात् चतुर्थात् च त्रिकोणराश्योः सर्वे ग्रहाः भवन्ति चेत् हलयोगः भवति इति उच्यते। अर्थात् लग्नात् २-६-१० भावेषु, ३-७-११ भावेषु, ४-८-१२ भावेषु च यथासम्भवं सर्वे ग्रहाः भवन्ति चेत् हलयोगः भवति ।

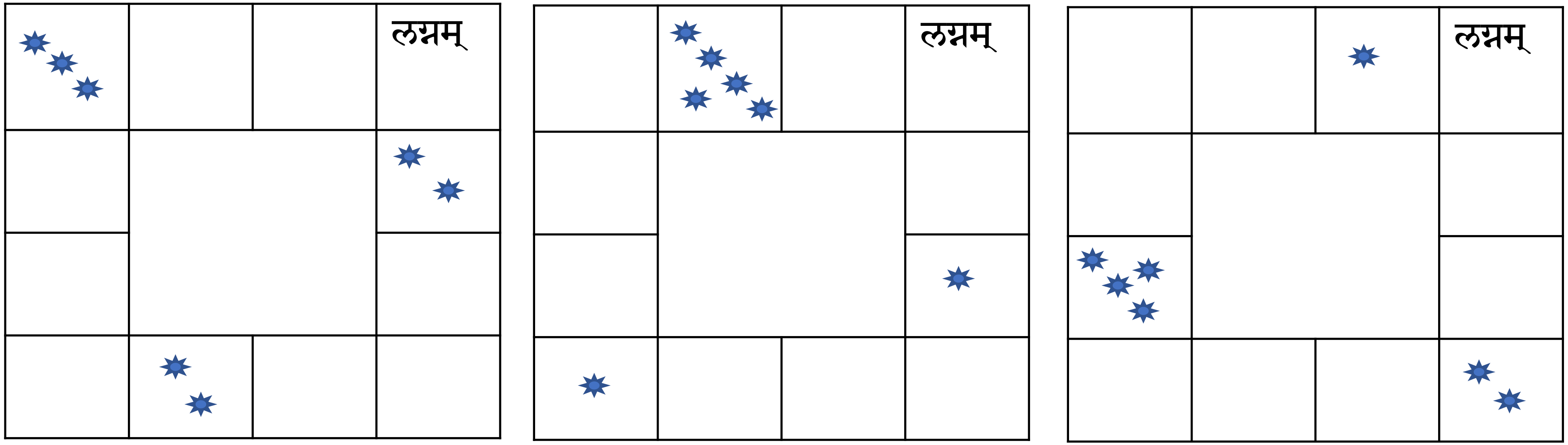

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

शकटाण्डजवच्छुभाशुभैर्वज्रं तद्विपरीतगैर्यवः।
कमलं तु विमिश्रसंस्थितैर्वापी तद्यदि केन्द्रबाह्यतः ॥ ४ ॥

अस्मिन् श्लोके ४ आकृतियोगाः सङ्गृहीताः। तेषां लक्षणं क्रमशः यथा -

६. **वज्रयोगः - (शकटाण्डजवच्छुभाऽशुभैर्वज्रम्)** शकटयोगवत् शुभग्रहाणां विहगयोगवत् अशुभग्रहाणां च स्थितिः यदि भवति तर्हि वज्रयोगः सम्भवति । अर्थात् १-७ भावयोः शुभग्रहाः, ४-१० भावयोः अशुभग्रहाश्च भवेयुः।

७. **यवयोगः – (तद्विपरीतगैर्यवः)** वज्रयोगः एव विपरीततया यदि भवति अर्थात् १-७ भावयोः अशुभग्रहाः, ४-१० भावयोः शुभग्रहाश्च यदि भवन्ति तर्हि यवयोगः भवति ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (६) वज्रयोगः (७) यवयोगः

(पीला वृत्त) = शुभग्रहः (काला वृत्त) = अशुभग्रहः

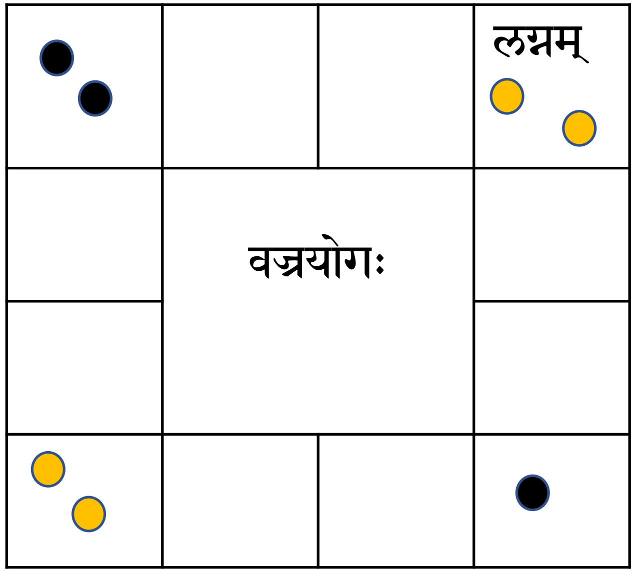

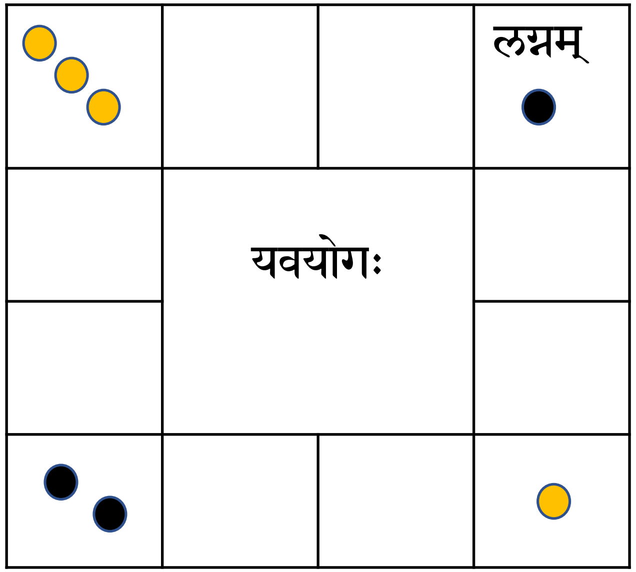

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (८) कमलयोगः

८. कमलयोगः - (कमलं तु विमिश्रसंस्थितैः) शुभग्रहाः पापग्रहाश्च मिश्रिताः सन्तः केन्द्रभावेषु यदि भवन्ति तर्हि कमलयोगः भवति।

○ = शुभग्रहः ● = अशुभग्रहः

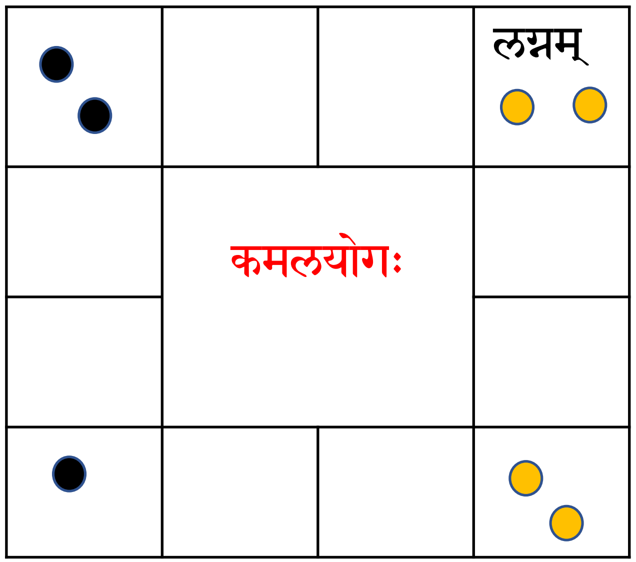

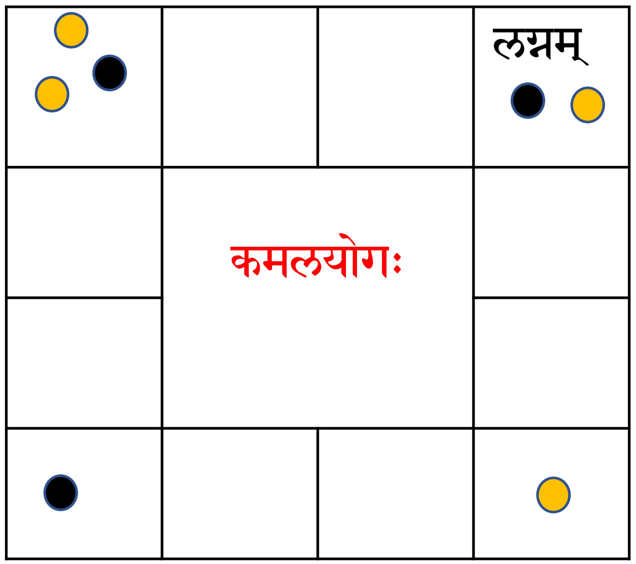

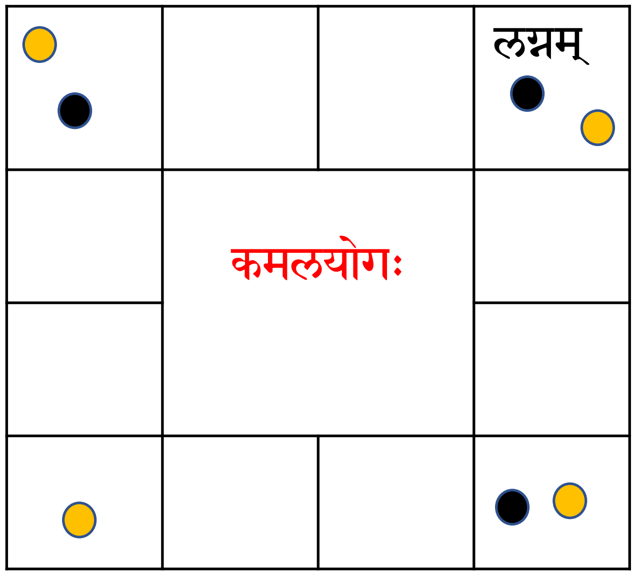

एवं यथासम्भवं विकल्पाः कर्तव्याः

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (९) वापीयोगः

९. **वापीयोगः** – (**वापी तद्यदि केन्द्रबाह्यतः**) शुभग्रहाः पापग्रहाश्च मिश्रिताः सन्तः पणपरभावेषु आपोक्लिमभावेषु वा यदि भवन्ति तर्हि वापीयोगः सम्भवति । अयं योगः द्विधा भवति – १) शुभग्रहाः पापग्रहाश्च मिश्रिताः सन्तः पणपरभावेषु भवेयुः । २) शुभग्रहाः पापग्रहाश्च मिश्रिताः सन्तः आपोक्लिमभावेषु भवेयुः । इति ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (९) वापीयोगः

● = शुभग्रहः ● = अशुभग्रहः

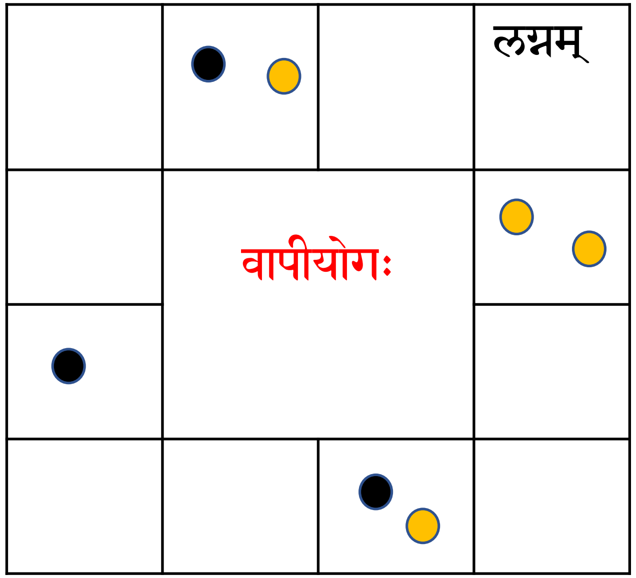

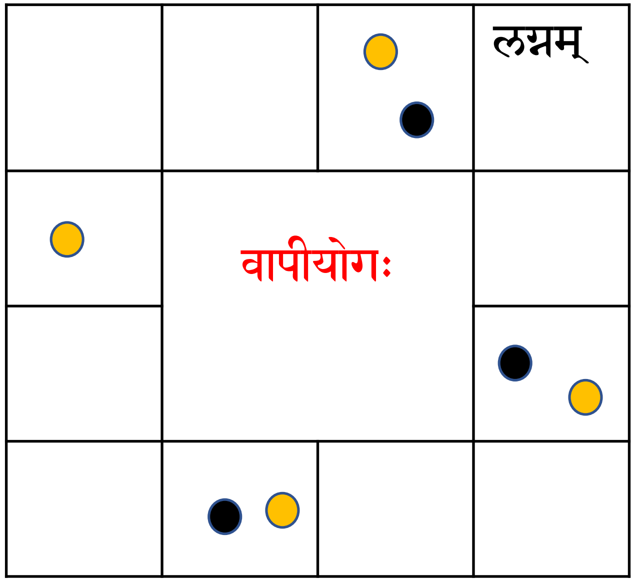

अत्रापि कमलयोगवत् शुभपापग्रहाणां यथासम्भवं मिश्रणेन विकल्पाः ऊहनीयाः

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

कण्टकादिप्रवृत्तैस्तु चतुर्गृहगतैर्ग्रहैः।

यूपेषुशक्तिदण्डाख्या होराद्यैः कण्टकैः क्रमात्॥ ७॥

अस्मिन् श्लोके ४ आकृतियोगाः सङ्गृहीताः। तेषां लक्षणं क्रमशः यथा – होराद्यैः = लग्नाद्यैः कण्टकैः=केन्द्रभावैः क्रमात्, कण्टकादिप्रवृत्तैः= लग्न-चतुर्थ-सप्तम-दशमादिभिः, चतुर्गृहगतैः= चतुर्षु राशिषु स्थितैः रव्यादिभिः ग्रहैः यूपादयः योगाः भवन्ति। अर्थात् -

१०. यूपयोगः – लग्नात् चतुर्थभावपर्यन्तं ४ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

११. इषुयोगः (बाणयोगः) – चतुर्थात् सप्तमभावपर्यन्तं ४ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

१२. शक्तियोगः – सप्तमात् दशमपर्यन्तं ४ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

१३. दण्डयोगः – दशमात् लग्नपर्यन्तं ४ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः

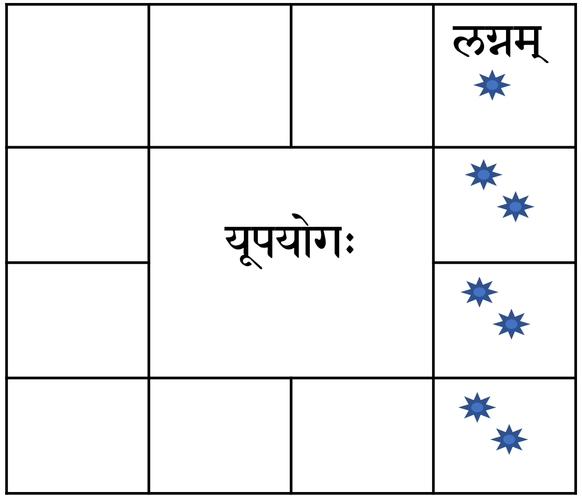

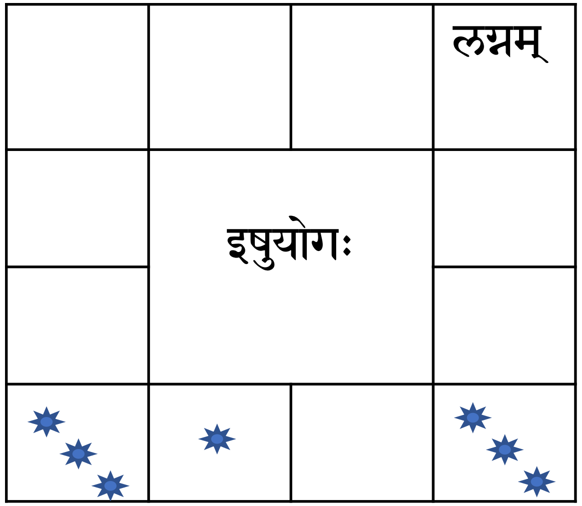

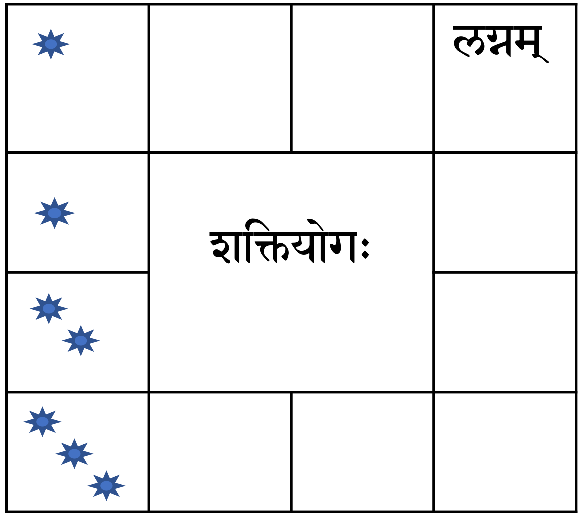

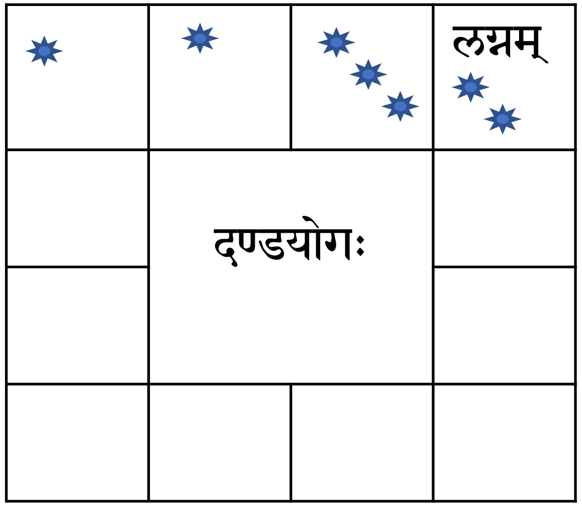

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

नौकूटच्छत्रचापानि तद्वत्सप्तर्क्षसंस्थितैः॥
अर्धचन्द्रस्तु नावाद्यैः प्रोक्तस्त्वन्यर्क्षसंस्थितैः॥ ८ ॥

अस्मिन् श्लोके ५ आकृतियोगाः सङ्गृहीताः। तेषां लक्षणं क्रमशः यथा – तद्वत् = यूपादियोगवत् , सप्तर्क्षसंस्थितैः = सप्तसु राशिषु स्थितैः सर्वैः ग्रहैः नौकादयः ४ योगाः क्रमशः भवन्ति । अर्थात् -

१४. **नौकायोगः** – लग्नात् सप्तमभावपर्यन्तं ७ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

१५. **कूटयोगः** – चतुर्थात् दशमभावपर्यन्तं ७ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

१६. **छत्रयोगः** – सप्तमात् लग्नपर्यन्तं ७ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

१७. **चापयोगः** – दशमात् चतुर्थपर्यन्तं ७ राशिषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः

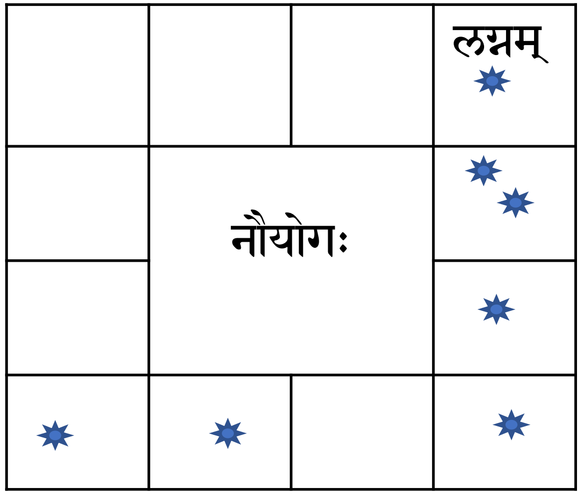

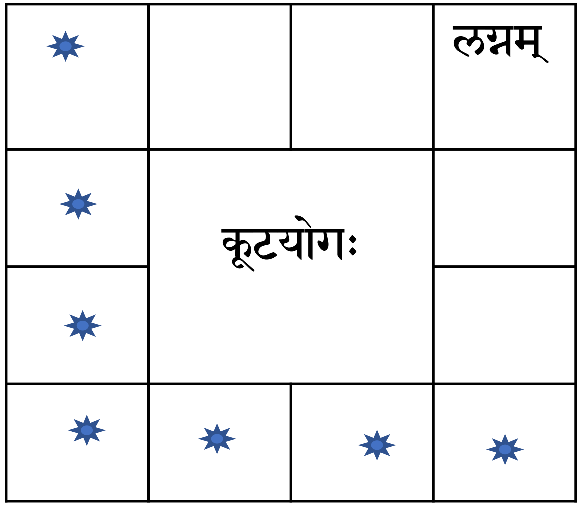

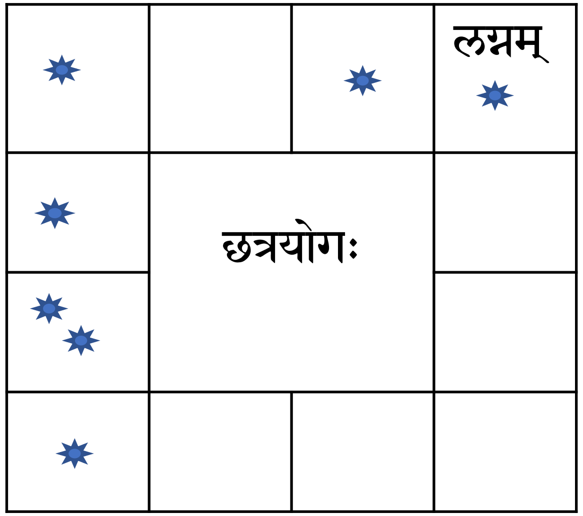

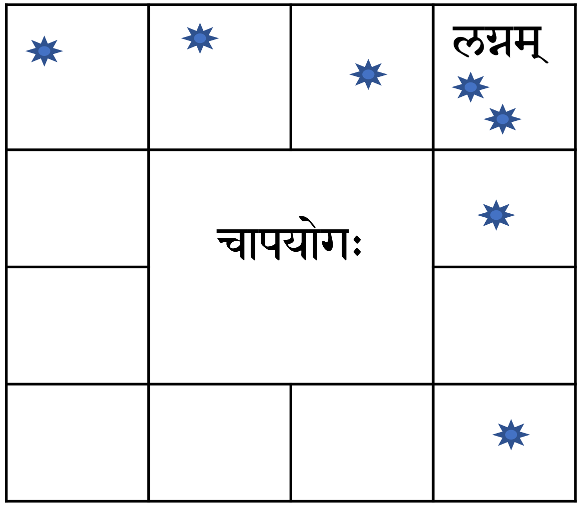

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

१८. अर्धचन्द्रयोगः – (**अर्धचन्द्रस्तु नावाद्यैः प्रोक्तस्त्वन्यर्क्षसंस्थितैः**) नावाद्यैः एव अन्यर्क्षसंस्थितैः = केन्द्रादिस्थानं हित्वा अन्यादिस्थानम् (पणपर-आपोक्लिमस्थानम्) आरभ्य स्थितैः सर्वैः ग्रहैः अर्धचन्द्रयोगः भवति। अस्मिन् योगे ८ भेदाः सम्भवन्ति, यथा –

1) द्वितीयात् अष्टमभावपर्यन्तं (२ - ८) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

2) तृतीयात् नवमभावपर्यन्तं (३ - ९) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

3) पञ्चमात् एकादशभावपर्यन्तं (५ - ११) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

4) षष्ठात् द्वादशभावपर्यन्तं (६ - १२) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

5) अष्टमात् द्वितीयभावपर्यन्तं (८ - २) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

6) नवमात् तृतीयभावपर्यन्तं (९ - ३) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

7) एकादशात् पञ्चमभावपर्यन्तं (११ - ७) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति

8) द्वादशात् षष्ठभावपर्यन्तं (१२ - ६) सप्तसु राशिषु यथासंभवं सर्वे ग्रहाः यदि भवन्ति , इति ॥ यथा -

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (१८) अर्धचन्द्रयोगः – ८ प्रभेदाः

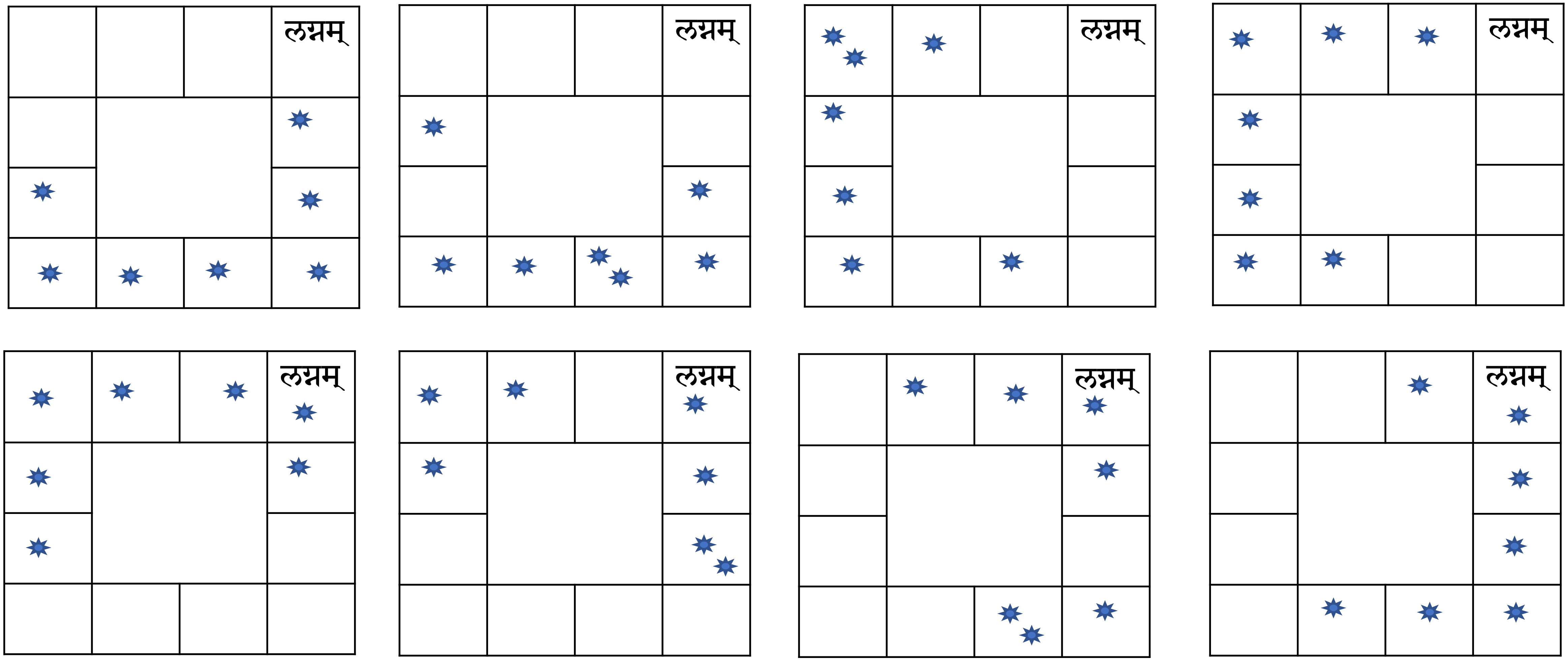

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – २० प्रभेदाः

एकान्तरगतैरर्थात्समुद्रः षड्गृहाश्रितैः।

विलग्नादिस्थितैश्चक्रमित्याकृतुजसङ्ग्रहः॥ ९ ॥

अस्मिन् श्लोके २ आकृतियोगौ सङ्गृहीतौ। तयोः लक्षणं क्रमशः यथा – अर्थात्=अर्थः-धनम्=द्वितीयभावः तस्मात् , एकान्तरगतैः=एकैकराश्यन्तरितैः=एकं राशिं त्यक्त्वा तदग्रिमराशिस्थितैः, षड्गृहाश्रितैः= षड्सु राशिषु स्थितैः सर्वैः ग्रहैः , समुद्रः=समुद्रयोगः भवति। तेनैव क्रमेण विलग्नादिस्थितैः= लग्नभावात् एकान्तरगतैः षड्सु राशिषु स्थितैः सर्वैः ग्रहैः चक्रयोगः भवति । इति आकृतिजसङ्ग्रहः= एवंरूपेण विंशतिः आकृतियोगाः संगृहीताः ।

१९. समुद्रयोगः – २-४-६-८-१०-१२ भावेषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

२०. चक्रयोगः – १-३-५-७-९-११ भावेषु सर्वे ग्रहाः भवेयुः ।

नाभसयोगाः

आकृतियोगाः – (१९) समुद्रयोगः (२०) चक्रयोगः

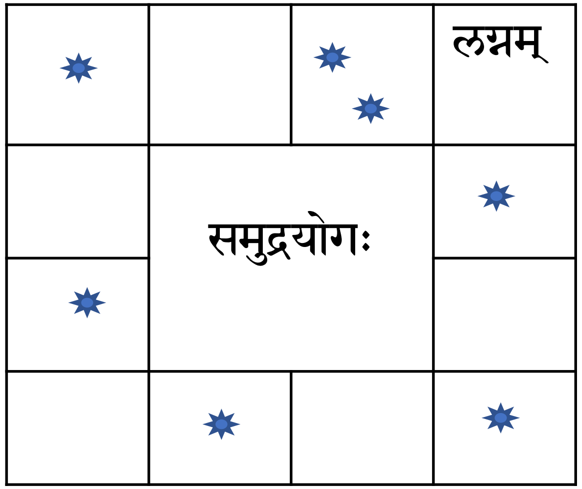

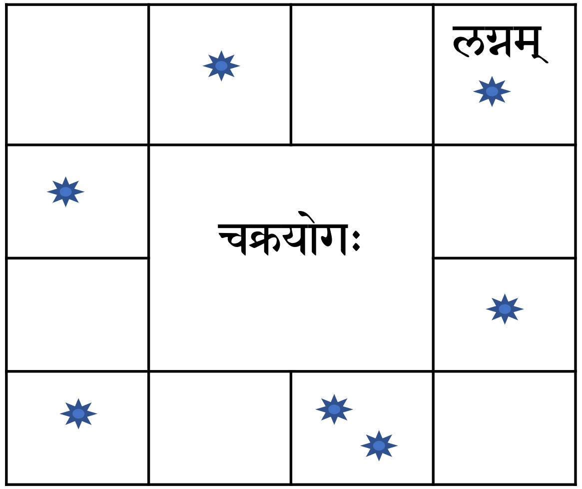

नाभसयोगाः

संख्यायोगाः – ७ प्रभेदाः

संख्यायोगास्स्युः सप्त सप्तर्क्षसंस्थैरेकापायाद्वल्लकी दामिनी च।
पाशः केदारः शूलयोगो युगं च गोलश्चान्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय॥ १० ॥

अस्मिन् श्लोके ७ संख्यायोगाः सङ्गृहीताः। ते च – १) वल्लकीयोगः(वीणायोगः) २) दामिनीयोगः ३) पाशयोगः ४) केदारयोगः ५) शूलयोगः ६) युगयोगः ७) गोलयोगः ।

सप्त= रव्यादयः सप्त ग्राहाः, एकापायात् = एकैकराशिन्यूनात्, सप्तर्क्षसंस्थैः = सप्तसु राशिषु स्थितैः, क्रमेण वीणादयः सप्त संख्यायोगाः स्युः ।

१) वीणायोगः - सर्वे ग्रहाः सप्तसु राशिषु यदि भवन्ति ।
२) दामिनीयोगः - सर्वे ग्रहाः षट्सु राशिषु यदि भवन्ति ।
३) पाशयोगः - सर्वे ग्रहाः पञ्चसु राशिषु यदि भवन्ति ।
४) केदारयोगः - सर्वे ग्रहाः चतुर्षु राशिषु यदि भवन्ति ।
५) शूलयोगः - सर्वे ग्रहाः त्रिषु राशिषु यदि भवन्ति ।
६) युगयोगः - सर्वे ग्रहाः द्वयोः राश्योः यदि भवन्ति ।
७) गोलयोगः - सर्वे ग्रहाः एकस्मिन् राशौ यदि भवन्ति ।

विशेषः – श्लोके “पूर्वमुक्तान् विहाय” इत्युक्तम्। अस्य अयमर्थः – संख्यायोगाः सर्वेषां जातके नियतरूपेण भवन्त्येव, अतः यदि पूर्वोक्तानाम् आश्रय-आकृति-दलयोगानां सादृश्यं संख्यायोगेन सह भवति तर्हि संख्यायोगः फलप्रदः न भवति ।

नाभसयोगाः

संख्यायोगाः – ७ प्रभेदाः

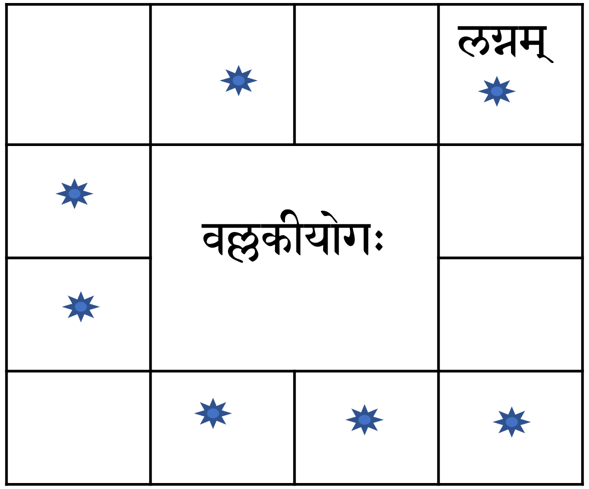

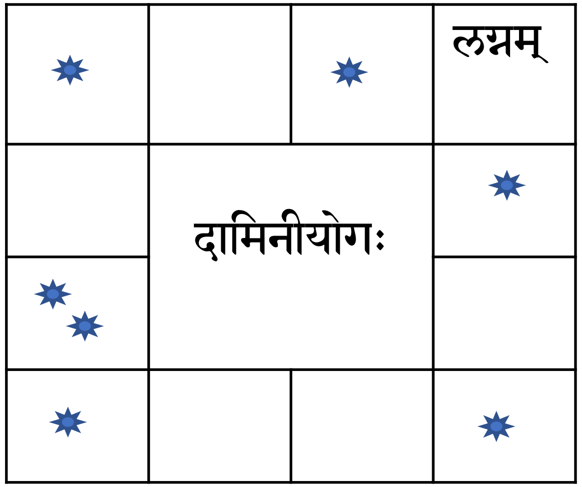

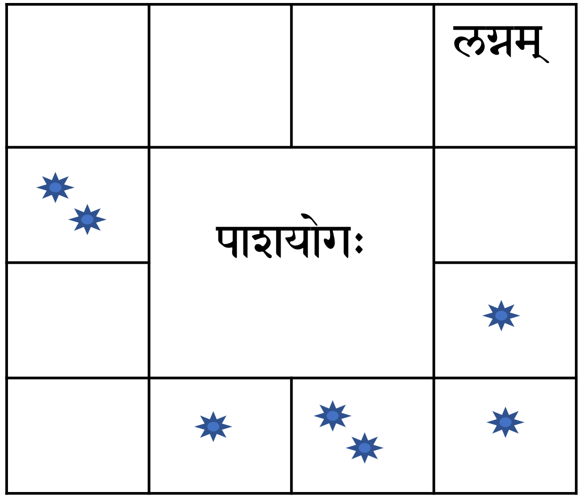

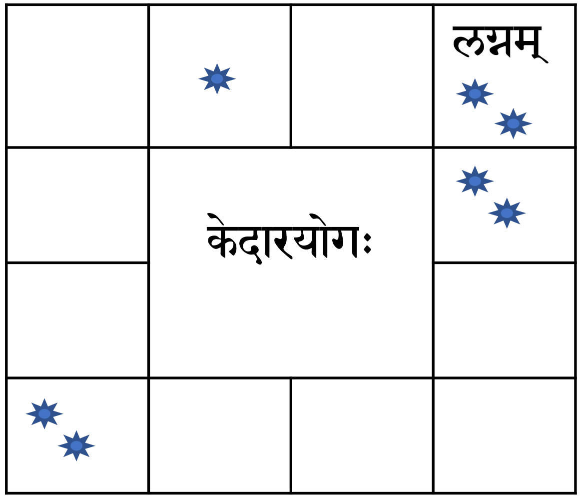

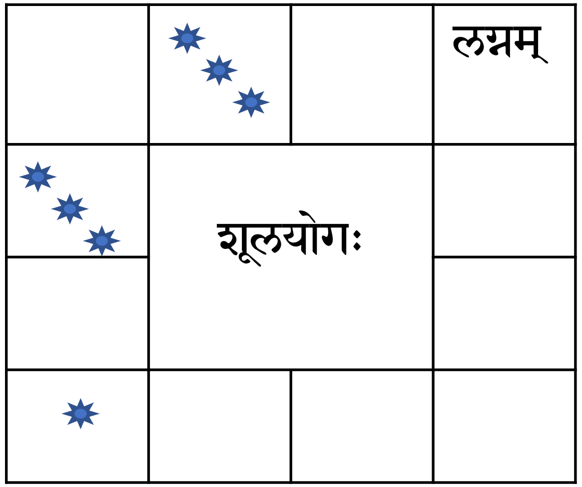

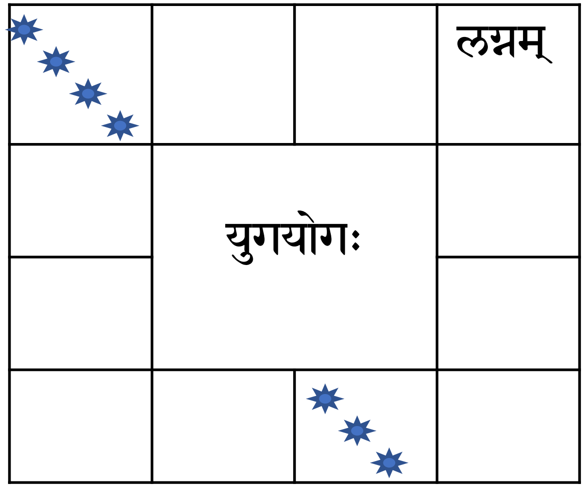

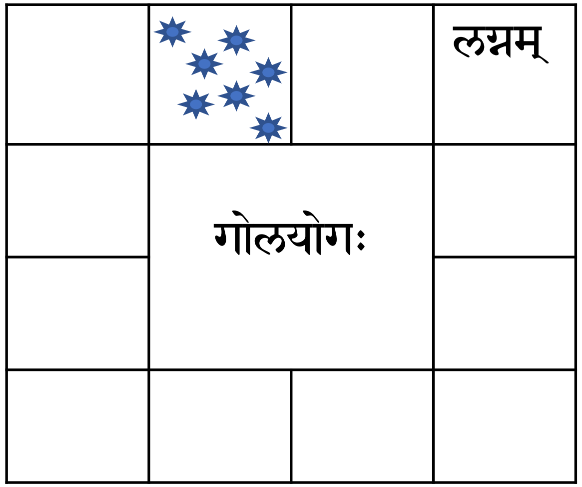

नाभसयोगाः		फलानि
आश्रययोगाः	रज्जुः	मात्सर्यम्, विदेशवासः, इतस्ततः अटनम्
	मुशलम्	सम्माननम्, धनम्, बहुकार्येषु आसक्तिः
	नलः	अङ्गवैकल्यम्, कार्येषु निपुणता, धनधान्यसम्पत्तिः
दलयोगौ	माला	सर्वैश्वर्यप्राप्तिः
	सर्पः	दुःखम्

नाभसयोगाः		फलानि
आकृतियोगाः	गदा	धनम्, जयनशीलता, धनार्जने आसक्तिः
	शकटम्	यानचालनवृत्तिः, रोगप्राप्तिः, दुष्टपत्नी(दुष्टभर्तृ)प्राप्तिः
	विहगः	सन्देशहरणम् (दौत्यम्), कलहकरणम्, अटनशीलता
	शृङ्गाटकम्	सर्वदा सुखम्
	हलम्	कृषिकरणम्
	वज्रम्	जीवनस्य आदिभागे अन्त्यभागे च सुखप्राप्तिः, शूरता
	यवः	जीवनस्य मध्यभागे सुखप्राप्तिः
	कमलम्	यशःप्राप्तिः, सौख्यम्
	वापी	सर्वदा अल्पसुखप्राप्तिः, धनसंग्रहशीलता
	यूपः	यजनपटुता, त्यागशीलता

नाभसयोगाः		फलानि
आकृतियोगाः	इषुः	हिंस्रस्वभावः, बन्धनागाराधिपत्यम्, आयुधकरणम्
	शक्तिः	आलस्यम्, नीचकार्यकरणम्, सुख-धनहानिः
	दण्डः	प्रियजनेभ्यः वियोगः, नीचाश्रितवृत्तिः
	नौका	यशः, कार्पण्यम्, सुखदुःखयोः समानता
	कूटः	असत्यभाषणम्, बन्धनगृहाधिपः
	छत्रम्	स्वजनसुखकारिता
	चापः	शौर्यम्, जीवनस्य आदौ अन्तिमे च सुखप्राप्तिः
	अर्धचन्द्रः	सौन्दर्यम्, सौभाग्यम्, प्राधान्यम्
	समुद्रः	राजत्वप्राप्तिः, सर्वैश्वर्यप्राप्तिः
	चक्रम्	चक्रवर्तित्वम्

नाभसयोगाः		फलानि
संख्यायोगाः	वल्लकी	संगीत-नृत्य-कलासु आसक्तिः
	दामिनी	दानशीलता, परोपकारिता
	पाशः	धनोपार्जनकौशलम्, सद्गुणशालित्वम्
	केदारः	कृषिकार्यकरणम्
	शूलम्	शौर्यम्, शरीरक्षतिः, धनार्जने आसक्तिः, अर्थराहित्यम्
	युगम्	धनदारिद्र्यम्, अधर्मासक्तिः
	गोलः	अज्ञानम्, दारिद्र्यम्, मालिन्यम्, आलस्यम्

राजयोगाः

<table>
<tr><td></td><td>रविः</td><td>चन्द्रः
शुक्रः
बुधः</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2" rowspan="2">कर्किणि लग्ने तत्स्थे जीवे
चन्द्रसितज्ञैरायप्राप्तैः।
मेषगतेऽर्के जातं विद्यात्
विक्रमयुक्तं पृथ्वीनाथम् ॥
९॥</td><td>लग्नम्
गुरुः</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

राजयोगाः

<table>
<tr><td></td><td>कुजः</td><td></td><td>बुधः</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2" rowspan="2">मृगमुखेऽर्कतनयस्तनुसंस्थः
क्रियकुलीरहरयोऽधिपयुक्ताः
मिथुनतौलिसहितौ बुधशुक्रौ
यदि तदा पृथुयशाः
पृथिवीशः ॥ १०॥</td><td>चन्द्रः</td></tr>
<tr><td>लग्नम्
शनिः</td><td>रविः</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>शुक्रः</td><td></td></tr>
</table>

राजयोगाः

<table>
<tr><td>चन्द्रः
गुरुः</td><td></td><td></td><td>शुक्रः</td></tr>
<tr><td></td><td rowspan="2" colspan="2">स्वोच्चसंस्थे बुधे लग्ने
भृगौ मेषूरणाश्रिते।
सजीवेऽस्ते निशानाथे
राजा मन्दारयोः सुते॥ ११॥</td><td></td></tr>
<tr><td>शनिः
कुजः</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td>लग्नम्
बुधः</td></tr>
</table>

राजयोगस्य सामान्यः नियमः -

उच्चस्वत्रिकोणगैर्बलस्थैः त्र्याद्यैर्भूपतिवंशजाः नरेन्द्राः ।
पञ्चादिभिरन्यवंशजाता हीनैर्वित्तयुता न भूमिपालाः॥ १३॥

- ❖ उच्चे स्वक्षेत्रे मूलत्रिकोणे वा यथासम्भवं – ३/४/५/६/७ ग्रहाः चेत् राजवंशजातानां राजयोगः ।
- ❖ उच्चे स्वक्षेत्रे मूलत्रिकोणे वा यथासम्भवं – ५/६/७ ग्रहाः चेत् अन्यवंशजातानां राजयोगः ।
- राजकुलोत्पन्नानां जातके ५/६/७ ग्रहाः उच्चे स्वक्षेत्रे मूलत्रिकोणे वा यथासम्भवं भवन्ति चेत् ते अवश्यं राजयोगं लभन्ते (राजाधिराजयोगः भवति) ।
- परन्तु अन्यकुलोत्पन्नानां जातके ३/४/५/६/७ ग्रहाः उच्चे स्वक्षेत्रे मूलत्रिकोणे वा यथासम्भवं भवन्ति चेत् ते राजयोगं न प्राप्नुवन्ति, केवलं धनिकाः भवन्ति ।

राजयोगाः

<table>
<tr><td></td><td>लग्नम्
रविः
चन्द्रः</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>शनिः</td><td colspan="2" rowspan="2">लेखास्थेऽर्केऽजेन्दौ लग्ने
भौमे स्वोच्चे कुम्भे मन्दे ।
चापप्राप्ते जीवे राज्ञः
पुत्रं विद्यात्पृथ्वीनाथम्
॥ १४ ॥</td><td></td></tr>
<tr><td>कुजः</td><td></td></tr>
<tr><td>गुरुः</td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

राजयोगाः

चन्द्रः		कुजः शनिः	
	स्वर्क्षे शुक्रे पातालस्थे धर्मस्थानं प्राप्ते चन्द्रे । दुश्चिक्याङ्गप्राप्तिप्राप्तैः शेषैर्जातः स्वामी भूमेः ॥ १५॥		लग्नम् गुरुः
		शुक्रः	बुधः रविः

	कुजः बुधः रविः	शुक्रः	
लग्नम् शनिः	स्वर्क्षे शुक्रे पातालस्थे धर्मस्थानं प्राप्ते चन्द्रे । दुश्चिक्याङ्गप्राप्तिप्राप्तैः शेषैर्जातः स्वामी भूमेः ॥ १५॥		
गुरुः		चन्द्रः	

राजयोगाः

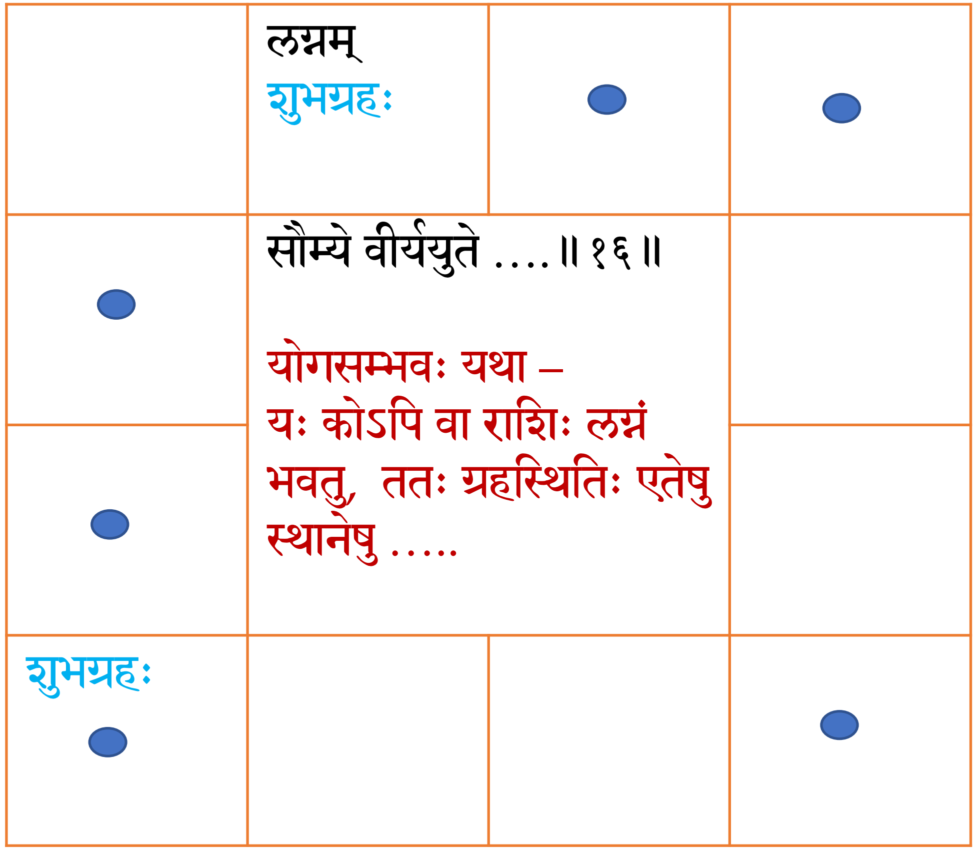

		गुरुः	रविः
शनिः	सौम्ये वीर्ययुते तनुयुक्ते वीर्याढ्ये च शुभे शुभयाते। धर्मार्थोपचयेष्वशेषैः धर्मात्मा नृपजः पृथिवीशः ॥ १६ ॥		चन्द्रः
	कुजः	शुक्रः	लग्नम् बुधः

अयमभिप्रायः – यः कोऽपि वा राशिः लग्नं भवतु, लग्ने नवमे च एकैकः शुभग्रहः, तथा नवम-द्वितीय-तृतीय-षष्ठ-दशम-एकादशसु भावेषु अन्ये ग्रहाः यथासम्भवं भवेयुः।

राजयोगाः

प्रथमः योगः

रविः कुजः बुधः , शुक्रः		लग्नम् चन्द्रः	गुरुः
	वृषोदये मूर्तिधनारिलाभगैः शशाङ्कजीवार्कसुतापरैर्नृपः। ॥ १७॥		
		शनिः	

द्वितीयः योगः

	सुखे गुरौ खे शशितीक्षदीधिती यमोदये लाभगतैर्नृपोपरैः॥ १७॥		रविः चन्द्रः
गुरुः			कुजः बुधः शुक्रः
		लग्नम् शनिः	

द्वितीये योगे अयं विशेषः – यः कोऽपि वा राशिः लग्नं भवतु, लग्ने शनिः भवेत् इत्येव नियमः । अन्ये ग्रहाः तत्तद्भावेषु ।

राजयोगाः

प्रथमः योगः

<table>
<tr><td></td><td>चन्द्रः</td><td>शनिः</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td rowspan="2" colspan="2">मेषूरणायतनुगाः
शशिमन्दजीवाः
ज्ञारौ धने सितरवी हिबुके
नरेन्द्रम्॥ १८॥</td><td>लग्नम्
गुरुः</td></tr>
<tr><td></td><td>कुजः
बुधः</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>रविः
शुक्रः</td><td></td></tr>
</table>

द्वितीयः योगः

<table>
<tr><td></td><td>गुरुः</td><td></td><td>शुक्रः</td></tr>
<tr><td></td><td rowspan="2" colspan="2">वक्रासितौ
शशिसुरेज्यसितार्कसौम्या
होरासुखास्तशुभखाप्तिगताः
प्रजेशम् ॥ १८॥</td><td>रविः</td></tr>
<tr><td>चन्द्रः</td><td>बुधः</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>लग्नम्
कुजः
शनिः</td><td></td></tr>
</table>

उभयत्रापि अयं विशेषः – यः कोऽपि वा राशिः लग्नं भवतु, लग्नात् अभीष्टेषु स्थानेषु यथासम्भवं तत्तद्ग्रहाः भवेयुः ।

राजयोगप्राप्तिकालः –

कर्मलग्नयुत..... परिकल्प्या ॥१९॥

राजयोगकर्तृणां ग्रहाणां मध्ये यः ग्रहः कर्मभावे अथवा लग्नभावे भवति तस्य दशायाम् अन्तर्दशायां वा राज्यप्राप्तिः (राजयोगस्य प्राप्तिः) भवति। यदि बहवः ग्रहाः लग्नदशमयोः भवन्ति तर्हि तेषु यः बलिष्ठः तस्य दशान्तर्दशायां राजयोगस्य प्राप्तिः भवति।

प्राप्तमपि राज्यं शत्रुक्षेत्रस्थस्य नीचक्षेत्रस्थस्य वा ग्रहस्य दशायां (इयं छिद्रदशा इति उच्यते) विनष्टं भवति। अर्थात् शत्रुक्षेत्रस्थस्य ग्रहस्य दशान्तर्दशायां शत्रूणाम् आक्रमणम्, नीचक्षेत्रस्थस्य ग्रहस्य दशान्तर्दशायां राज्ये आपत् (धन-धान्यहानिः अतिवृष्ट्यनावृष्ट्यादिबाधाः वा) सम्भवति।

योगविशेषः -

गुरुसितबुधलग्ने..... जन्म विन्द्यात् ॥२०॥

येषां जातके बुधः, गुरुः शुक्रः वा लग्ने भवति, लग्नात् सप्तमे शनिः, दशमे च रविः भवति ते भोगान्विताः=सर्वदा सुखिनः भवन्ति।

रविः			लग्नम् बुधः/गुरुः/ शुक्रः
शनिः			

योगविशेषः -

शुभबलयुतकेन्द्रैः ..... अर्थभाक्क ॥२०॥

येषां जातके शुभराशयः(शुभग्रहाः येषां राशीनाम् अधिपाः ते राशयः) केन्द्रभावे , पापराशिषु पापग्रहाश्च यदि भवन्ति ते वनचराणां चोराणां वा अधिपाः धनवन्तः च भवन्ति ।

चन्द्रः	कुजः		लग्नम्
शनिः			रविः
		शुक्रः गुरुः	बुधः